

UNIUNEA EUROPEANĂ

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI
CERCETĂRII
ȘTIINȚIFICE

OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

Investește în oameni !

FONDUL SOCIAL EUROPEAN

Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013

Axa prioritară nr.1 „Educația și formarea profesională în sprijinul creșterii economice și dezvoltării societății bazate pe cunoaștere”

Domeniul major de intervenție 1.5 “Programe doctorale și post-doctorale în sprijinul cercetării”

Titlul proiectului: **“Cultura română și modele culturale europene: cercetare, sincronizare, durabilitate”**

Beneficiar: **Academia Română**

Numărul de identificare al contractului: POSDRU/159/1.5/S/136077

Raport științific de cercetare doctorală

Tutore îndrumător:

Prof. Univ. Dr. Nicolae-Șerban TANAȘOCA

Doctorand:

Vladimir CREȚULESCU

București, 2015

UNIUNEA EUROPEANĂ

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI
CERCETĂRII
ȘTIINȚIFICE

OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

Discursul românesc asupra aromânilor din Macedonia (1860-1902): construcția unei identități naționale

Tutore îndrumător:

Prof. Univ. Dr. Nicolae-Șerban TANAȘOCA

Doctorand:

Vladimir CREȚULESCU

Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului “Cultura română și modele culturale europene: cercetare, sincronizare, durabilitate”, cofinanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, contractul de finanțare nr. POSDRU/159/1.5/S/136077.

București, 2015

CUPRINS

INTRODUCERE	3
1. IDENTITATEA AROMÂNEASCĂ ȘI CĂLĂTORII STRĂINI (1800 – 1860).....	6
1.1. CĂLĂTORUL STRĂIN, LITERATURA DE CĂLĂTORIE: CONCEPTE ȘI METODOLOGIE	6
1.2. MĂRTURIA LUI FRANÇOIS-CHARLES-HUGUES-LAURENT DE POUQUEVILLE	9
1.3. MĂRTURIA LUI WILLIAM MARTIN LEAKE.....	11
1.4. MĂRTURIA LUI ESPRIT MARIE COUSINÉRY	12
1.5. MĂRTURIA LUI DAVID URQUHART	14
1.6. MĂRTURIA LUI AMI BOUÉ	16
1.7. MĂRTURIA LUI EDMUND SPENCER	16
1.8. MĂRTURIA LUI JEAN-HENRY-ABDOLONYME ÜBICINI	17
1.9. MĂRTURIA LUI HENRY FANSHAWE TOZER.....	18
1.10. MĂRTURIA LUI LÉON HEUZÉY.....	19
1.11. MĂRTURIA LUI MARY ADELAIDE WALKER	22
1.12. CONCLUZII PARȚIALE: AROMÂNII VĂZUȚI DE CĂLĂTORII STRĂINI (1800 – 1860)	22
2. BALCANII ȘI ÎNCEPUTURILE MIȘCĂRII AROMÂNNO-ROMÂNE (1860 – 1905).....	26
2.1. CHESTIUNEA MACEDONEANĂ DIN PUNCT DE VEDERE DEMOGRAFIC: BULGARI, GRECI ȘI AROMÂNI....	26
2.2. MIȘCAREA AROMÂNNO-ROMÂNĂ: ÎNCEPUTURILE „CHESTIUNII AROMÂNE”	31
2.3. MACEDONIA, CHESTIUNEA AROMÂNĂ ȘI ÎNCEPUTURILE DIPLOMAȚIEI ROMÂNNO-GRECEȘTI	35
2.4. CONCLUZII PARȚIALE: MIȘCAREA AROMÂNNO-ROMÂNĂ ÎN CONTEXT BALCANIC.....	38
3. AROMÂNII ȘI CONFLICTUL GRECO-ROMÂN, VIA APOSTOL MARGARIT	39
3.1. CINE A FOST APOSTOL MARGARIT?	39
3.2. SCRIERILE LUI APOSTOL MARGARIT. PREZENTAREA TEXTULUI PE CARE ÎL VOM ANALIZA.....	42
3.3. ABORDAREA METODOLOGICĂ.....	44
3.4. ANALIZA TEXTULUI <i>REFUTATION D’UNE BROCHURE GRECQUE</i> DE APOSTOL MARGARIT	47
CONCLUZII	53
BIBLIOGRAFIE:	56

Discursul românesc asupra aromânilor din Macedonia (1860-1902)

– Construcția unei identități naționale – (Raport final : Rezumat)

**Doctorand:
Vladimir Crețulescu**

Mărturiile călătorilor străini (în speță, englezi și francezi) ce străbat Blacani în intervalul 1800 – 1860 ne scot în lumină următorii markeri identitari ai etnicității aromânești, așa cum se prezentau ei înainte de intervenția propagandei românești în Balcani:

- Originile romane;
- Etonimul endogen „rămăn / armân”, ce face parte din frontiera comunității etnice;
- Latinitatea lingvistică;
- Figuri eroice ale trecutului etnic, intrate în memoria colectivă;
- Instituția celnicatului, care este mobilizată ca parte a frontierei comunității etnice;
- Practica socială a endogamiei, care funcționează tot ca o parte a frontierei comunității;
- Particularismul local al identităților colective aromâne, care produce o etnicitate scindată de numeroase clivaje interne.

O parte din motivul pentru existența acestor clivaje în interiorul identității etnice aromânești ar fi de găsit în faptul că aromânii sunt lipsiți de un discurs național propriu (care să-i unească), și de o mișcare națională proprie (care să-i mobilizeze a acționa în vederea atingerii unui scop comun).

După 1860, România le va propune aromânilor tocmai un astfel de discurs național, însoțit de o mișcare națională mobilizatoare.

Unirea celor două Principate Române (Valahia și Moldova), în ianuarie 1859, reprezintă o împlinire parțială a idealului național românesc. În același an, Dimitrie Cazacovici publică o chemare adresată aromânilor trăitori în Principatele Române, solicitându-le acestora să adune fonduri pentru întemeierea de școli românești în Balcani. Un an mai târziu, în 1860, Cazacovici reușește să fondeze, la București, un Comitet Macedo-Român. Primul punct din agenda proaspăt-întemeiatului comitet este publicarea unei chemări la acțiune adresate aromânilor din Turcia europeană.

Apelurile Comitetului Macedo-Român nu au trecut neobservate. Dimitrie Atanasescu, un croitor aromân în etate de 25 de ani, ajunge în București pe 20 iulie 1861, hotărât fiind să studieze aici, pentru a se întoarce apoi în târgul său natal în calitate de profesor român. Odată investit ca dascăl de limba română în Macedonia, el purcede să deschidă, la 2 iulie 1864, în Trnovo, localitatea sa de baștină, prima școală românească de la sud de Dunăre. Această primă școală va fi, cu timpul, urmată de multe altele: în 28 iulie 1865, Ministerul român al Instrucțiunii Publice alocă 20.000 lei din bugetul statului pentru înființarea în București a unui internat pentru copii aromâni, copii ce ar urma să fie instruiți pentru a deveni dascăli în viitoarele școli românești din Macedonia.

Ca urmare a recunoașterii internaționale a independenței României în 1878, relațiile diplomatice oficiale româno-grecești se deschid în 1879: la Atena este înființată o legăție diplomatică românească. Din nefericire relațiile româno-grecești vor fi, de la bun început, otrăvite de chestiunea aromână: fiind puternic elenizați încă din veacul al XVIII-lea (dacă nu de mai devreme), aromânii erau priviți în cercurile grecești ca făcând parte din poporul elen. Mai ales în contextul „războiului demografic” al grecilor împotriva bulgarilor – un „război” a cărui miză este naționalitatea populației majoritare a Macedoniei - trezirea subită a sentimentului național aromân în Macedonia se prezintă, din perspectiva greacă, ca mai mult decât neavenită.

Conflictului diplomatic dintre Grecia și România are la rădăcina sa o luptă pentru hegemonia discursivă asupra identității aromânești. Analizând textul lui Apostol Margarit, *Réfutation d'une brochure grecque*, am putut scoate în evidență, *in nuce*, câteva din principalele „puncte fierbinți” ale conflictului greco-român privitor la chestiunea aromână.

În analiza *Réfutation*-ului lui Margarit am mobilizat o abordare metodologică cunoscută sub numele de analiză critică de discurs (*critical discourse analysis*, sau CDA). *In nuce*, analiza critică de discurs este, în forma folostă de noi, o abordare interdisciplinară ce caută să aplice metode de analiză a limbajului (împrumutate din diverse domenii ale lingvisticii) în științele sociale.

Firul călăuzitor al întregului nostru demers este reprezentat de către temele recurente ale originii romane și latinității lingvistice a aromânilor, citite ca vectori ai apartenenței lor firești la poporul român. Aceste două nuclee discursive articulează întregul efort instituțional și propagandistic al României, care, în a doua jumătate a veacului al XIX-lea, începe tentativa sa de a-și asuma populația aromânească a Balcanilor.